

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи
та інформатизації

Володимир ШАРАН

27 квітня 2022р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ ТЕРМІНОЗНАВСТВА

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність: 014 Середня освіта (Українська мова і література)
Освітня програма: Середня освіта (Українська мова і література, мова і література (англійська)), Середня освіта (Українська мова і література, мова і література (німецька))
Статус дисципліни: обов'язкова
Факультет: філологічний
Кафедра української мови
Мова навчання: українська

Форма здобуття освіти	Курс	Семестр	Загальний обсяг дисципліни	Кількість годин						Курсова робота	Вид семестрового контролю	
				Аудиторні заняття					Самостійна робота		Залік	Екзамен
				Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття				
Денна	1	2	120/4	44	14	-	30	-	76	-	-	+

Робоча програма складена на основі освітніх програм та навчальних планів підготовки **магістрів** (90 кредитів ЕКТС)

Розробники:

Підпис

Підпис

Ярослав ЯРЕМКО, доктор філологічних наук, професор

Ініціали та прізвище викладача, науковий ступінь та вчене звання

Наталія ЛУЖЕЦЬКА, кандидат філологічних наук, доцент

Ініціали та прізвище викладача, науковий ступінь та вчене звання

Погоджено гарантими освітніх програм:

Підпис

Підпис

Степан СЕНЬКІВ, кандидат філологічних наук, доцент

Ініціали та прізвище керівника, науковий ступінь та вчене звання

Олена БОВК, кандидат філологічних наук, доцент

Ініціали та прізвище керівника, науковий ступінь та вчене звання

Схвалено на засіданні кафедри української мови

Протокол № 2 від 24 лютого 2022 р.

Т.в.о. завідувача кафедри

Підпис

Михайло ПАНОЧКО

Ініціали та прізвище

Схвалено на засіданні науково-методичної ради філологічного факультету

Протокол № 3 від 25 березня 2022 р.

Схвалено на засіданні науково-методичної ради університету.

Протокол № 4 від 27 квітня 2022р.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: через розширення дослідницької парадигми (від структуроцентричної до антропоцентричної) з'ясувати природу терміна (його характер, значення, ознаки, функції) і термінології, висвітлити історію формування термінознавчої думки, зокрема української, показати процес вироблення концептуальних засад термінологічної лексикографії.

Завдання: дослідити формування і становлення наукового стилю, взаємодію загальнолексичної системи і терміносистеми, структурні типи термінів, джерела і шляхи збагачення наукової мови, стан, проблеми і перспективи української термінографії.

Загальні компетентності:

здатність виявляти, ставити та розв'язувати проблеми; здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел; здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; здатність адаптовуватися до сучасних викликів; здатність генерувати нові ідеї (креативність); здатність послуговуватися державною мовою – як усною її формою, так і писемною; здатність працювати в команді та автономно; здатність бути критичним і самокритичним; здатність орієнтуватися в структурі системи освіти в Україні, положеннях директивних і нормативних документів щодо питань освіти, основних типах закладів освіти; здатність розуміти сучасні тенденції в системі освіти; здатність досконало володіти базовими знаннями та навичками філологічного спрямування; здатність вільно орієнтуватися у відомих сучасних (як вітчизняних, так і зарубіжних) мовознавчих і літературознавчих концепціях, напрямках, аспектах, школах, процесах тощо; здатність критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення філологічної науки; здатність оперувати мовознавчою і літературознавчою термінологією; здатність послуговуватися науковими і спеціальними (лінгвістичними чи літературознавчими) методами дослідження; усвідомлення організаційного та правового підґрунтя, необхідного для досліджень та/або інноваційних розробок у галузі філології, презентації їх результатів професійній спільноті та захисту інтелектуальної власності на результати досліджень та інновацій; здатність володіти належними комунікативними здібностями; здатність здійснювати професійну діяльність з дотриманням вимог законодавства, стандартів освіти та внутрішніх нормативних документів закладу; здатність через посередництво дисциплін філологічного циклу створювати рівноправний і психологічно позитивний клімат для навчання; здатність застосовувати у власній професійній діяльності сучасні підходи, ефективні методи й освітні технології навчання; здатність забезпечувати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів освіти; здатність володіти засадничими принципами підготовки і написання наукового дослідження філологічного спрямування; здатність працювати з різними видами літератури – як наукової (зокрема й довідкової), так і художньої; здатність дотримуватися етичних принципів та визначених правил академічної доброчесності.

Програмні результати навчання:

володіти термінологією в широкому значенні цього слова як необхідним засобом комунікування в умовах глобалізації усіх сфер діяльності, з метою вивчення впливів різних культур та мов у єдиному всесвітньому просторі; застосовувати сучасні методики і технології для успішного й ефективного провадження професійної діяльності та забезпечення якості наукового дослідження в конкретній філологічній галузі; володіти технікою наукового пізнання лінгвістичного чи літературного явища або факту з всебічним охопленням усієї сутності пізнаваного; знати етапи розвитку української мови та літератури, англійської мови і зарубіжної літератури, оцінювати різні концепції, варіанти періодизації їх; адекватно, зі знанням різних напрямів, підходів, аспектів, трактувань аналізувати особливості того чи іншого феномену (явища, факту, процесу тощо) в мовознавстві чи літературознавстві; визначати актуальні проблеми сучасного мовознавства і літературознавства (як українського, так і зарубіжного), а також тенденції розвитку цих галузей у контексті сучасних парадигм дослідження; доступно й

аргументовано пояснювати сутність конкретних філологічних питань, висловлювати власне бачення щодо них; оперувати на належному рівні мовознавчою і літературознавчою термінологією; знати алгоритм проведення наукового дослідження з порушеної філологічної проблеми і вміти його належно оформляти в певному науковому жанрі; уміти працювати з різною науковою та художньою літературою, а також іншими джерелами; аналізувати й редагувати тексти різних стилів та жанрів; критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми й пропонувати шляхи їх розв'язання; знаходити оптимальні способи ефективної взаємодії в професійному колективі та з представниками інших професійних груп різного рівня; дотримуватися правил академічної доброчесності.

2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовою для вивчення цієї дисципліни слугують знання, отримані із курсів: „Практикум з української мови”, „Сучасна українська літературна мова”, „Історична граматики української мови”, „Історія української мови”, „Лінгвістична інтерпретація художнього тексту”.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

I. Знати:

що таке термін, термінологія, терміносистема;
особливості терміна та загальновживаного слова;
основні типи термінологічних словників;
провідні напрями термінознавства та його школи;
етапи українського термінознавства, його інституції та іпостасі;
історію української термінографії, її проблематику на сучасному етапі;
особливості українського термінотворення.

II. Вміти:

використовувати категорійний апарат для характеристики термінологічного явища;
ідентифікувати термін у запропонованому тексті;
працювати з термінологічними словниками;
виявляти джерела і способи творення термінів;
з'ясовувати синоніми і варіанти терміна, їх відповідність з термінологічною нормою.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання здійснюється за шкалами оцінювання: стобальною, національною ЕКТС.

A (90 – 100) – «відмінно» (*відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок*): отримує здобувач, який розуміє базові поняття: термін, термінологія, терміносистема; особливості терміна та загальноживаного слова; основні типи термінологічних словників; провідні напрями термінознавства та його школи; етапи українського термінознавства, його інституції та іпостасі; історію української термінографії, її проблематику на сучасному етапі; особливості українського термінотворення, а також використовує категорійний апарат для характеристики термінологічного явища; ідентифікує термін у запропонованому тексті; працює з термінологічними словниками та виявляє джерела і способи творення термінів; з'ясовує синоніми і варіанти терміна, їх відповідність з термінологічною нормою.

B (82 – 89) – «добре» (*вище середнього рівня з кількома помилками*): отримує здобувач, який виявив глибокі знання навчального матеріалу, відтворює програмний матеріал, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах, проте допускає незначні неточності в їх інтерпретації; розуміє базові поняття: термін, термінологія, терміносистема; особливості терміна та загальноживаного слова; основні типи термінологічних словників; провідні напрями термінознавства та його школи; етапи українського термінознавства, його інституції та іпостасі; історію української термінографії, її проблематику на сучасному етапі; особливості українського термінотворення, а також використовує категорійний апарат для характеристики термінологічного явища; ідентифікує термін у запропонованому тексті; працює з термінологічними словниками та виявляє джерела і способи творення термінів; з'ясовує синоніми і варіанти терміна, їх відповідність з термінологічною нормою.

C (75 – 81) – «добре» (*в цілому правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок*): здобувач у цілому знає програмний матеріал, по суті викладає його, але висвітлює його неповно, без чіткої логіки і послідовності. При можливості вибору відповіді із кількох варіантів – вибирає правильну, але не завжди найкращу; правильно застосовує теоретичні положення при написанні практичних завдань, володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання, знає з деякими неточностями програмний матеріал проте оперує сформованим категоріальним апаратом основ термінознавства; розуміє базові поняття: термін, термінологія, терміносистема; особливості терміна та загальноживаного слова; основні типи термінологічних словників; провідні напрями термінознавства та його школи; етапи українського термінознавства, його інституції та іпостасі; історію української термінографії, її проблематику на сучасному етапі; особливості українського термінотворення, а також використовує категорійний апарат для характеристики термінологічного явища; ідентифікує термін у запропонованому тексті.

D (67 – 74) – «задовільно» (*непогано, але зі значною кількістю недоліків*): отримує здобувач, який виявив недостатньо міцні знання навчального матеріалу, з певними труднощами відтворює програмний матеріал, не засвоїв його деталей, допускає неточності й помилки, обирає недостатньо чіткі формулювання, але задовільно знає базові поняття основ термінознавства, їх взаємодію з усіма розділами традиційного мовознавства, використовує категорійний апарат для характеристики термінологічного явища; ідентифікує термін у запропонованому тексті.

E (60 – 66) – «задовільно» (*виконання відповідає мінімальним критеріям*): здобувач загалом виявляє посередні знання навчального матеріалу, важко відтворює програмний

матеріал, зовсім не спирається на матеріали, що містяться в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; слабо володіє професійною термінологією; знає поверхнево програмний матеріал та частково оперує сформованим категоріальним апаратом з основ термінознавства; ідентифікує термін у запропонованому тексті; працює з термінологічними словниками та виявляє джерела і способи творення термінів; з'ясовує синоніми і варіанти терміна, їх відповідність з термінологічною нормою.

FX (35 – 59) – «незадовільно» (з можливістю повторного складання): здобувач знає лише частину навчального матеріалу, вагається у відповіді, робить істотні помилки у висвітленні базових понять з основ термінознавства, а також взаємодії з усіма розділами традиційного мовознавства та новітніми інтерлінгвістичними дисциплінами (когнітивною лінгвістикою, психолінгвістикою, лінгвокультурологією та ін.); поверхнево ідентифікує термін у запропонованому тексті.

F(0 – 34) – «незадовільно» (з можливістю повторного складання): здобувач знає лише окремі фрагменти навчального матеріалу, не відповідає правильно на жодне питання, але у своїй відповіді намагається пояснити хоч деякі явища; не вміє пояснити основні терміни з основ термінознавства, не ідентифікує термін у запропонованому тексті.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

- відповіді на практичних заняттях;
- самостійна робота;
- індивідуальне завдання;
- співбесіда;
- екзамен

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Термінознавство як новітня лінгвістична наука. Міждисциплінарний характер термінознавства. Проблеми теоретичного і прикладного термінознавства.

Теоретико-методологічні засади формування української термінознавчої думки. Роль Наукового товариства імені Тараса Шевченка та Інституту української наукової мови у становленні та розвитку української наукової термінології.

Українське термінознавство 1920-х років.

Взаємодія понять „термінологія”, „номенклатура”, „професіоналізм”. Концепція лексичного значення у структуроцентричній парадигмі.

Природа терміна у світлі структуралістської (логікоцентричної) та антропоцентричної парадигм. Взаємодія понять *лексикографічне значення, психолінгвістичне (психологічно реальне) значення, прагматичне значення*, їхня структура.

Комунікативно-прагматичне поле як основа семантичної самореалізації терміна.

Мотивованість термінів. Корелятивний зв'язок внутрішньої форми і лексичного значення. Внутрішня форма та мотивованість термінів. Види мотивованості.

Українська термінологічна лексикографія. Термінографія як комплексна дисципліна, що поєднує завдання термінознавства і лексикографії. Базові терміни лексикографії. Статус лексикографії.

Проблема систематизації, упорядкування й унормування одиниць українських терміносистем. Сучасна українська термінографія і проблеми екології мови. До питання відновлення національної ідентичності в українській термінології (лексичний, словотвірний, морфологічний, синтаксичний рівні).

Поняття мовної стабільності і мовної стійкості комунікативної особистості.

Проблема адаптації іншомовних запозичень (англізмів) в українській терміносистемі.

Перелік тем практичних занять:

- Історія терміна *словник* у контексті української лексикографічної традиції. Типи словників та їх призначення.
- Мовна культура і мода.
- Мовна ситуація і мовна політика 1970-их – початку 1980-их років.
- Українська термінологія та термінографія у контексті мовного сьогодення: здобутки і втрати.
- Проблема відновлення національної ідентичності в українській термінології на всіх мовних рівнях.
- Іншомовні запозичення в сучасній українській термінології.
- Мотивованість термінів. Корелятивний зв'язок внутрішньої форми і лексичного значення.
- Внутрішня форма та мотивованість термінів. Види мотивованості.
- Українська термінологічна лексикографія. Термінографія як комплексна дисципліна, що поєднує завдання термінознавства і лексикографії. Базові терміни лексикографії. Статус лексикографії.
- Проблема систематизації, упорядкування й унормування одиниць українських терміносистем. Сучасна українська термінографія і проблеми екології мови.
- До питання відновлення національної ідентичності в українській термінології (лексичний, словотвірний, морфологічний, синтаксичний рівні). Проблема адаптації іншомовних запозичень.
- Поняття мовної стабільності і мовної стійкості комунікативної особистості. Проблема адаптації іншомовних запозичень (англізмів) в українській терміносистемі.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне завдання (ІЗ) передбачає аналіз термінів на матеріалі наукового чи публіцистичного тексту. Воно має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти отримують у процесі навчання, а також застосування цих знань на

практиці. Структура індивідуального завдання: титульна сторінка, текст із аналізом окресленої вище проблематики, висновки.

Критерії оцінювання індивідуального завдання: ступінь виконання завдання, поставленого керівником перед студентом – 7 балів, рівень самостійності написання роботи – 4 бали, якість мовного оформлення та якість бібліографічного опису – 4 бали.

7. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота студента з дисципліни містить: опрацювання теоретичного матеріалу; виконання завдань згідно з переліком компетенцій, що формуються у межах кожної теми робочої програми; підготовку до самостійної роботи, підготовку до семестрового екзамену.

8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Усні відповіді (х)	Співбесіда	Індивідуальне завдання	Самостійна робота	Сума	Екзамен
40	35	20	5	100	100

Відповіді на семінарських заняттях оцінюються від 0 до 5 балів. Результат за 100-бальною шкалою обчислюється за формулою $x = \frac{A}{n} \cdot \frac{K}{5}$, де $K = 40$ б.,

A – сума усіх поточних балів, n – кількість відповідей (не менше трьох).

Співбесіда з лектором (35 б.) проводиться в кінці семестру на основі заздалегідь запропонованого переліку питань.

Критерії оцінювання індивідуального завдання: ступінь виконання завдання, поставленого керівником перед студентом, – 12 балів, рівень самостійності написання роботи – 4 бали, якість мовного оформлення та якість бібліографічного опису – 4 бали.

Екзамен за талоном № 2 і перед комісією проводиться у письмовій формі з оцінюванням за стобальною шкалою.

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Мультимедійне обладнання, програми Microsoft Office 2010, програма ZOOM для дистанційного навчання.

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

а) основна література

1. Алексеева Л.М. Проблемы термина и терминообразования. / Л. Алексеева. – Пермь, 1998. – 120с.
2. Богуцька М. Термінознавство на Україні. / М. Богуцька. – К., 1980.
3. Демська О. Вступ до лексикографії. Навчальний посібник. / О. Демська. – Київ., 2010. – 266с.
4. Д'яков А.С., Кияк Т.Р., Куделько З.Б. Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти. / А.С. Д'яков, Т.Р. Кияк, З.Б. Куделько. – К., 2000.
5. Кияк Т.Р. Лінгвістичні аспекти термінознавства. / Т. Кияк. – К., 1989.
6. Ковалик І.І. Логіко-лінгвістична концепція технічної термінології у слов'янських мовах. / І.Ковалик // Вісник ЛДУ: Серія філологічна, 1969. – Вип. 6.
7. Кочан Ірина. Українське термінознавство в іменах. / І. Кочан. – Львів, 2012
8. Кочерга О. Д., Кулик В. М. Українські термінологічні словники в бібліотеках Києва і Львова. – Інститут теоретичної фізики АН України. / О.Д. Кочерга, В.М. Кулик. – К., 1993.
9. Крижанівська А., Симоненко Л. Актуальні проблеми упорядкування наукової термінології. / А. Крижанівська, Л. Симоненко. – К., 1987.
10. Масенко Л. Мова і суспільство. Постколоніальний вимір. / Л.Масенко. – К., 2004. – 164с.
11. Наконечна Г. Українська наукова термінологія: історія і сьогодення. / Г. Наконечна. – Львів, 1997.
12. Панько Т.І. Від терміна до системи. / Т. Панько. – Львів, 1980.
13. Панько Т.І. Українське термінознавство. / Т. Панько. – Львів, 1994.
14. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія / О.О. Селіванова. – Полтава, 2010. – 843с.
15. Склад і структура термінологічної лексики української мови. – К., 1984.
16. Скороходько Е.Ф. Термін у науковому тексті. / Е. Скороходько. – К. Логос, 2006. – 98 с.
17. Современные проблемы терминологии в науке и технике. – М., 1969. – 159 с.
18. Суперанская А.В., Общая терминология / А.В.Суперанская. – М., 1993.
19. Українська мова: Енциклопедія / [редкол.: Русанівський В.М. (співголова), Тараненко О.О. (співголова), Зяблюк М.П. та ін.]. – К.:Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 2004. – 2-ге вид., випр. і доп. – 824с.
20. Шевельов Ю. Українська мова в першій половині ХХ ст.: Стан і статус. / Ю. Шевельов. – Торонто, 1987.
21. Яремко Я. П. Сучасна політична термінологія: на перетині когніції та комунікації. / Я. Яремко. – Дрогобич, 2015. – 236с.
22. Яремко Я. П., Лужецька Н. Я. Франкова теорія сугесії : прагмалінгвістичний аспект // Іван Франко і поступ новітньої лінгвістики. – Львів : «Апріорі», 2021. – С. 24-33.
23. Яремко Я., Лужецька Н. Іван Франко і поступ новітньої лінгвістики. Львів: Апріорі, 2021.

б) допоміжна література

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. / Ф. Бацевич. – К., 2009. – 376с.
2. Бодик О.П., Рудакова Т.М. Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Навчальний посібник. / О. Бодик, Т. Рудакова. – К., 2011. – 413с.

3. Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення. / К. Городенська. – К., 2014. – С. 39–95.
4. Єрмоленко С.Я., Бибик С.П. та ін. Літературна норма та мовна практика. / С. Єрмоленко, С. Бибик. – Ніжин, 2013. – 320с.
5. Караванський С. Секрети української мови. / С. Караванський. – К.: Кобза, 1994. – 151с.
6. Квитко І.С. Термин в научном документе. / І. Квитко. – Львов, 1976. – С. 9-26.
7. Козирський В., Шендеровський В. За правдиве назовництво українське. / В. Козирський, В.Шендеровський. – Київ: Рада, 2003. – 207 с.
8. Кочан І.М. Українське термінознавство в іменах. / І. Кочан. – Львів: Літопис, 2012. – 292с.
9. Полюга Л. Здобутки і втрати української термінології та термінографії за десять років незалежності. / Л. Полюга. // Вісник Національного університету „Львівська політехніка”. – Львів, 2002. – С. 21–24.
10. Сербенська О. Сучасна українська термінографія і проблеми екології мови. / О. Сербенська. // Вісник Національного університету „Львівська політехніка”. – Львів, 2002. – С. 17–20.
11. Шевельов Ю. Внесок Галичини у формування української літературної мови. / Ю. Шевельов. – Львів – Нью-Йорк, 1996. – С. 68–130.
12. Яремко Я.П. Німецько-українські мовні контакти у контексті західноукраїнської мовної практики. / Я. Яремко // Нариси з історії української військової термінології. – Дрогобич, 2014. – С. 195–207.
13. Яремко Я. П., Лужецька Н. Я. Комунікативний кодекс автора і становлення сучасної теорії комунікації // Іван Франко і поступ новітньої лінгвістики. – Львів: «Апріорі», 2021. – С. 76-95.

в) інформаційні ресурси:

philologos.narod.ru/ling/maslov.htm
philology.by/page/dop_materialy